

Ольга ПЕТРОВА

ПРИРОДА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Чуттєве сприйняття світу художником як світоглядна подія

Наукова діяльність починається зі здивування, а мистецтво бере початок із враження (гештальту). Гегель казав, що той, кого ніщо не дивує, подібний до каменю, такою ж є людина, яку ніщо не вражає. Отже, творити — означає реалізувати свій погляд на світ — створювати власний духовний ландшафт. Цей ландшафт, його народження неможливе без підживлення свідомості митця враженнями та емоціями. На думку Анрі Матісса, творче зусилля полягає в тому, щоб звільнитись від нудних стереотипів буденності, подивитись на речі свіжим поглядом.

В. Кандинський писав про те, що заповнює власні полотна кольоровими формами, які випромінюють пристрасть. Саме її наявність (фіксація) у творі, на думку «батька абстракціонізму» створює «додатковий вимір». Він є відмінним від тих, що існують у раціонально-логічному світі. Позаєвклідовою є тріада: колір — пристрасть — навіювання. Емоційна байдужість провокує духовну незрячість та навпаки. Та людина, в якій певний об'єкт не викликає емоцій, не здатна помітити в цій речі й десятої частки краси (так само, як гротескного чи потворного). Суть речей відкривається людині (художнику), яка знаходиться під сильним емоційним враженням. Звідси можливим є висновок: є два способу дивитись на світ (речі, мистецтво) — дивитись та дивитись з увагою, коли у споглядання включено емоцію.

Почуттєвість, емоція є першоджерелом художньої творчості. Це таке ставлення до об'єкту, коли його образ струшує душу митця (людини), лишаючи в ній слід, який закарбовується як глибокий духовний досвід. Останній потребує від митця свого втілення у матеріалі та певному виді мистецтва. (Приклади

особистого мистецького переналаштування після знайомства із фільмами Ф. Фелліні, С. Параджанова, виставами з участю В. Висоцького, Б. Ступки.)

Мераб Мамардашвілі зауважив: «У Канта є одна дивна фраза... “Душа (не річ), переповнена почуттями, є великою довершеністю”. Під “переповненістю почуттями” Кант, безумовно, не мав на увазі сентиментальну душу. Він має на увазі стан людини, яка довгий час знаходилась в напруженні, в стані інтенсивного сприйняття та концентрації процесу мислення. Кант розумів, що явище душі, переповненої почуттями, у світі є диво, неординарна подія... та абсолютна довершеність. Для Канта це не лише фраза, а глибокий філософський висновок... Отже, ми говоримо з Вами про вимогу напруження чи стану повноти почуттів... Це резюмовано мотивом зв’язуючої сили самопізнання» [1]. Таким є образ справжнього митця, філософа (творчої людини, здатної продукувати інноваційні духовні цінності). По-справжньому творчий задум ніколи (дуже зрідка) визначається раціональним міркуванням.

Щодо характеристики самої емоції та емоційності. Розвинена емоційність не потребує надмірних вражень. Чим більш духовно наповнений художник, тим обмеженошою може бути кількість збудників, які провокують творчий процес. Приклад — Ци-Бай-Ші — геніальні твори при обмеженій кількості мотивів; пізня творчість Т. Яблонської — вид за вікном та натюрморти на вікні дали змогу написати цілу виставку — 50 композицій; С. Параджанов, його творчість — яскравий взірець переробки банальностей буття у емоційну поетику фільмів та колажів. Згадаємо Анну Ахматову та її вірш: «Когда б вы знали, из какого сора растут цветы, не ведая стыда».

Речі зовнішнього світу бачить кожен, але митець з тих речей абстрагує власну (індивідуальну) реальність. Саме її він зображує. Чим ясніше та емоційніше він бачить «внутрішнім оком», тим повніше, ширше охоплює світ, тим універсальнішими народжуються його мистецькі образи.

Око художника бачить та фіксує у творчому процесі «внутрішній ландшафт». Художник перекомпоновує банальні предмети відповідно до емоційно пережитої зустрічі з реальністю. В цьому перекомпонуванні (процесі пермутації) об’єкти можуть змінювати власну онтологічну сутність. Для синтезу, перекомпонуванню об’єктів буття у художній образ потрібен допоміжний структурний знак. Цей знак, водночас виступає як трансформуюча функція — провокація. Знак, що провокує фантазію митця одержав назву «гештальт».

Гештальт як інформація — провокатор пробуджує в митцеві азарт творчості, саме ту почуттєву інтенсивність, яку мав на увазі І. Кант.

1. *Мамардашвили М.* Кантианские вариации. — М., 2002. — С. 9.

Анотація. Статтю присвячено емоційному стану художника в процесі роботи над твором з посиланням на концепцію творчого процесу В. Кандинського та ідеї емоційного як початку творчості (наука, мистецтво) за І. Кантом.

Ключові слова: мистецтво, гештальт-провокація, І. Кант, В. Кандинський, М. Мамардашвілі.

Аннотация. Статья посвящена эмоциональному состоянию художника в процессе работы над произведением с отсылками к концепции творческого процесса В. Кандинского и идеи эмоционального как начала творчества (наука, искусство) по И. Канту.

Ключевые слова: искусство, гештальт-провокация, И. Кант, В. Кандинский, М. Мамардашвили.

Summary. The article is dedicated to the emotional state of the artist in the process of work with reference to the V. Kandinsky's concept of the creative process and ideas of early emotional creativity (in science and art) of I. Kant.

Keywords: fine arts, gestalt provocation, I. Kant, V. Kandinsky, M. Mamardashvili.